

НОВІ ІНТРОДУКОВАНІ ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ОЗНАК ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ЯРОЇ

NEW INTRODUCED SOURCES OF VALUABLE TRAITS OF SPRING BREAD WHEAT

В.М. Бондаренко, О.І. Падалка, В.А.Музафарова

V. M. Bondarenko, O. I. Padalka, V. A. Muzafarova

Інститут рослинництва ім.В. Я. Юр'єва НААН

Plant Production Institute nd. a. V. Ya. Yuryev of NAAS

e-mail:ncpgru@mail.ru

Пшеница мягкая яровая является источником высококачественного зерна, ее выращивание обеспечивает надлежащий уровень рентабельности в соответствующих регионах Украины. Создание сортов с высоким уровнем урожайности, адаптивности, качества продукции требует качественного исходного материала, который привлекается Национальным центром генетических ресурсов растений из Украины из зарубежных стран. Приведена характеристика образцов пшеницы мягкой яровой, привлеченных из-за рубежа в последние годы, которые выделились по урожайности и ее составляющим в годы благоприятные и неблагоприятные по погодным условиям. Они являются перспективными как ценный исходный материал для селекции этой культуры.

Spring bread wheat is the source of high-quality grain, its cultivation provides the proper level of profitability in the appropriate regions of Ukraine. Creating varieties with high yield, adaptability, quality of products require high quality initial material which is being introduced by the National Center of Plant Genetic Resources of Ukraine from foreign countries. The characteristic is given of spring bread wheat samples introduced from abroad in recent years that are best in terms of yield and its components in the years of favorable and unfavorable by weather conditions. They are promising as a valuable starting material for breeding of the crop.

Пшениця м'яка яра на даний час не посідає належного місця серед зернових культур і розглядається лише як страхова культура на випадок загибелі посівів озимої пшениці. Разом з тим, вона дає високоякісне продовольче зерно, є джерелом цінних генів для селекційного покращення пшениці озимої, а за відповідної агротехніки існуючі сорти пшениці ярої здатні забезпечити досить високий рівень рентабельності виробництва зерна. Реалізація генетичного потенціалу пшениці ярої можлива лише за умови створення сортів з високим рівнем урожайності, адаптивності, якості продукції. Це, у свою чергу, потребує якісного вихідного матеріалу, який залучається Національним центром генетичних ресурсів рослин з України та зарубіжних країн. Зокрема, цінний матеріал залучається з міжнародних центрів сільськогосподарських досліджень – CIMMYT, ICARDA.

Серед нових залучених зразків пшениці м'якої ярої за останні п'ять років сорт Черноземноуральская 2 (Росія) виділився як і у сприятливі 2012 і 2014 рр. (середня урожайність 574 г/м², маса 1000 зерен 42,9 г при відповідних показниках стандарту Харківська 26 511 г/м² і 39,5 г), так і у несприятливому 2013 р. (265 г/м², 35,3

г при показнику стандарту Харківська 26 259 г/м² і 32,6 г. Цей сорт мав високу стійкість (на рівні 8-9 балів) до збудників борошнистої роси та бурої іржі. Так само, сорт з Росії Саратовская 73 виділювався у 2014 р. (сприятливому) та 2015 р. (несприятливому) роках: середні показники урожайності 379 г/м², маси 1000 зерен – 39,2 г; стандарт – 342 г/м² і 35,9 г. Сорт з Казахстану Касиет мав урожайність 337 г/м² при масі 1000 зерен 33,1 г. Ці зразки стійкі до борошнистої роси (7-8 б) та бурої іржі (9 б).

Залучені до колекції російські сорти ОмГАУ-90 та Маргарита перевищували стандарт у 2014 р.: відповідно 813 г/м²; 46,4 г і 600 г/м²; 40,0 г. При цьому за несприятливих умов 2015 року урожайність була нижчою за стандарт на 10%.

Серед канадських зразків виділилися Sadash (557г/м²; 30,6 г) та Waskada (578 г/м²; 38,2 г) в порівнянні зі стандартом (552 г/м²; 32,6 г). Низка виділених мексиканських ліній у сприятливому 2012 р. мали урожайність на рівні стандарту (550 г/м²; 37,6 г) та підвищену крупність зерна: IU059175 (відповідно 533 г/м² і 42,8 г), IU059237 (546 г/м² і 40,7 г), IU059218 (560 г/м² і 42,8 г), IU059262 (520 г/м² і 43,0 г). Ці лінії мають стійкість (на рівні 8-9 балів) до збудників борошнистої роси та бурої іржі. Лінії, інтродуковані в 2013 р., під час вивчення у 2014 р. мали урожайність на рівні стандарту (666 г/м², маса 1000 зерен 41,0 г) або близьку до нього та підвищену крупність зерна: IU061380 (693г/м²; 50,6 г), IU063343 (533 г/м²; 49,5 г). У несприятливому 2015 р. лише лінія IU061380 мала урожайність на рівні стандарту. Серед зразків, інтродукованих у 2014 р., під час вивчення у 2015 р. у порівнянні з стандартом Харківська 26 (280 г/м²; 32 г) виділились такі лінії: IU065184 (307 г/м²; 33,9 г), IU063400 (293 г/м²; 29,2 г), IU065206 (293 г/м², 32,4 г). На рівні стандарту за урожайністю були лінії IU061380, IU065264, IU065270, IU065300.

Виділені зразки є перспективними для використання як цінний вихідний матеріал у селекційній програмі з пшениці м'якої ярої.